

lichtverdeeling een heel oorspronkelijk cachet geven aan al zijn werk. Hij is een meester, en een volmaakt meester in het kleine.

Ondanks het wilde en soms woeste in zijn onderwerpen is hij gracielijker, luchtiger en ook minder zinnelijk van trant dan Brueghel, en bij al zijn meesterschap zeer stellig een minder machtige figuur. Een prent als „Entrée de M. de Couvonge et M. de Chalabre” is echter van een eigen grootscheit: de demonen der epidemieën rennen aan, wild met fakkels zwaaiend, draken trekken een kar voort, de lucht is gril en zwaar van dreiging. Hier spookt de wilde geest, die uit de Middeleeuwen door de Renaissance is geërfd.

C. V.

T. VAN DER LAARS, *Wapens, vlaggen en zegels van Nederland*. Amsterdam, Drukkerij „Jacob van Campen”, 1913.

Heraldiek is voor velen een terrein met tal van struikelblokken, voor anderen een gebied waar letterlijk alles geoorloofd is. Hoeveel schilders, graveurs, teekenaars, steenhouwers, hebben niet dikwijls een wapen in hunne versieringen aan te brengen en zitten dan met het geval verlegen, omdat zij niet weten wat volgens de regelen der wetenschap (want heraldiek is een omvangrijke wetenschap) al dan niet mag, hoe de vorm der schilden, der helmen, der helmteekens moet zijn, wat geoorloofd is in zake de helmdoek enz. enz.; om nog niet eens van de figuren zelf te spreken; maar ook hoeveel wapenkundigen weten wèl hoe het zijn moet, doch teekenen erbarmelijke leeuwengezichten, zie bijvoorbeeld het rare beest dat boven onze bankbiljetten prijkt.

Over bankbiljetten gesproken. 't Is misschien nu niet den tijd om de directie van de Ned. Bank daarover hard te vallen, maar wij moeten toch even aanstippen, dat, terwijl de nieuwe „silverbons” ook maar rare sjofele dingetjes zijn, de bankbiljetten van

tien gulden ons weer naar de vóórwereld der versieringskunst verwijzen. Een dergelijke ornamentatie is toch in 1914 wel wat al te bar en de uitvoering allerslordigst. Ik geloof dat onze oostelijke naburen hiervoor toch wel Emcke, Rud Weisz, Cissarz, Kleukens of een van hun boekkunstenars in den arm genomen zouden hebben.

Van der Laars nu is iemand, die wèl en goed teekenen kan, als teekenaar door zijn werkkring belang is gaan stellen in heraldiek, hierin gestudeerd heeft, gegevens verzamelde, en deze thans tot een aantrekkelijk boekje heeft verwerkt.

Het is geen boekje van droge opsomming, van dorre aanwijzingen en verklaringen, maar een dat door de vele voorbeelden aantoot, hoe de heraldische vormen ontstaan zijn, hoe ze toegepast moeten worden, hoe de wapens in verschillende tijden gewijzigd werden enz. enz. En hoewel de wapenteekenaar hier in zijn volle kracht is, bemerken wij toch te goed dat Van der Laars weet wat hij doet, dat hij even kundig als vaardig is.

Hoewel er al te vele boeken verschijnen, waarmede de schrijver zelf, of de uitgever meent „in een behoefte te voorzien”, toch geloof ik, dat het met dit boek nu werkelijk eens het geval is. Een goed boek over heraldische vormen, over wapens en vlaggen, bestond tot dusverre in onze taal niet.

Wel kennen wij „de heraldiek in de bouwkunde” door J. Kuyper, dat, daar het is samengesteld naar aanleiding van de lessen die wijlen deze voortreffelijke teekenaar en graveur gaf aan de cursus voor Hooger onderwijs in de bouwkunde, zich tot een onderdeel beperkt, terwijl Van der Laars, hoewel ook een deel behandelende, daarin toch juist datgene geeft wat de schilder en de nijverheidskunstenaar, wat degene voor wien heraldiek een deel der versieringskunst is, van noode heeft.

R. W. P. Jr.